

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор Роман ПЕТРИШИН
« 3 » травня 2023 р.

ПРОГРАМА
комплексного іспиту
для вступників на навчання
за другим (магістерським) освітнім рівнем
зі спеціальності 041 – БОГОСЛОВ'Я

Схвалено

Вченою радою філологічного факультету
Протокол № 8 від «26» квітня 2023 р.

Голова Вченої ради

Борис БУНЧУК

Чернівці – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного випробування (комп'ютерно зорієнтованого тестування) розроблена для зарахування на денну форми навчання за спеціальністю 041 – богослов'я, другим рівнем вищої освіти – «магістр».

Програма містить основні вимоги до абітурієнтів – потенційних здобувачів вищої освіти, які мають намір засвоїти магістерську програму зі спеціальності 041 – богослов'я.

Передумовою вступу є наявність першого (бакалаврського), ОКР спеціаліст, другого (магістерського) рівнів вищої освіти. На дану програму можуть вступати як абітурієнти з дипломом бакалавра богослов'я, так за умовами перехресного вступу на програму можуть також вступати абітурієнти з будь-яких інших спеціальностей.

В основу програми фахових вступних випробувань покладено зміст базових богословських навчальних дисциплін, засвоєння яких є важливою складовою підготовки до вступу в Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича для здобуття вищої освіти за ОПП «Богослов'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Програму фахового вступного випробування розроблено з урахуванням матеріалів сучасних підручників, посібників, тематичних монографій, хрестоматій та довідково- словникової літератури з богослов'я й інших суміжних дисциплін, які містять відомості про історію релігій, специфіку її взаємодії з різними суспільними сферами буття людства, релігійно-богословське та філософське тлумачення її функціональної природи, рекомендованих Міністерством освіти і науки України Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, а також використанням передового досвіду викладання богословських дисциплін у провідних ЗВО України та закордоном.

Метою фахового вступного випробування за цією програмою є:

- виявлення знань та вмій абітурієнта оперувати базовими богословськими поняттями і категоріями;
- оцінка навичок аналітичного мислення та здатності оцінювати специфіку формування і розвитку богословської науки;
- узагальнення знань абітурієнта щодо провідних тенденцій розвитку сучасних релігійних і міжконфесійних процесів в Україні.

Програма сфокусована так, щоб абітурієнт, розкриваючи основний зміст питань білету (а в разі потреби й додаткових питань), зміг виявити належний рівень володіння фаховими компетенціями, які передбачені освітньою програмою бакалавра.

Для успішного складання вступних випробувань абітурієнту необхідно підтвердити:

- вміння оперувати богословськими поняттями і категоріями;
- розуміння суті та структури богословської науки;
- знання історичного розвитку богослов'я;
- обізнаність з першоджерелами та вміння аналізувати їх провідні ідеї, пізнавальний і морально-ціннісний потенціал;
- навички тлумачення основних тем і месіанських місць Священного Писання;
- знання з біблійної ісагогіки книг Священного Писання (авторство, час і місце написання, історію збереження тексту, богослужбове використання);
- орієнтування в проблематиці тлумачень книг Священного Писання;
- вміння здійснювати ісагогіко-екзегетичний аналіз найважливіших фрагментів книг Священного Писання;
- обізнаність з основними розділами православного богослов'я;
- вміння формулювати оснвні положення сучасних догматичних та морально-світоглядних концепцій;
- навички критичного оцінювання вчення інших релігій і конфесій і вказувати на його помилкові судження;
- здатність самостійно аналізувати та узагальнювати провідні тенденції розвитку сучасних релігійних процесів в Україні та світі.

Фахове вступне випробування (комп'ютерно зорієнтоване тестування) містить питання із дисциплін «Ісагогіка, екзегетика та герменевтика Старого Завіту», «Ісагогіка, екзегетика та герменевтика Нового Завіту», «Догматичне богослов'я» та «Моральне богослов'я».

Послідовність вступного випробування така:

Профорієнтаційна співбесіда (в разі необхідності – для тих, хто вступає на ОПП «Богослов'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти з іншої галузі знань (спеціальності), а від так фахове вступне випробування (комп'ютерно зорієнтоване тестування) з богослов'я.

Завдання, що входять до програми вступного випробування, відповідають кваліфікаційним вимогам підготовки здобувача вищої освіти освітнього рівня «магістр» зі спеціальності 041 – богослов'я та є адаптованими для всіх, хто має вищу освіту освітнього рівня «Бакалавр» з будь-якого напрямку підготовки/спеціальності й хоче здобути повну вищу освіту за ОПП «Богослов'я» другого (магістерського) рівня на кафедрі філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Загальна шкала та критерії оцінювання результатів вступних випробувань

Загальна кількість балів, які може набрати абітурієнт за результатами вступних випробувань – 200. З них 80 балів – комісія виставляє за явку та участь абітурієнта у вступному випробуванні (співбесіді), а решту – 120 балів – можна набрати, відповідаючи на запитання фахового вступного випробування (комп'ютерно зорієнтоване тестування). Фахове вступне випробування (комп'ютерно зорієнтоване тестування) складається з двадцяти запитань, кожне з котрих оцінюється в 6-ть балів.

Допуск до конкурсного відбору на місця за кошти фізичних/юридичних осіб від 100 балів.

Розподіл балів

Від **200 до 104** балів – допуск до конкурсного відбору;
від **80 до 98** – оцінка «незадовільно».

ІСАГОГІКА, ЕКЗЕГЕТИКА ТА ГЕРМЕНЕВТИКА СТАРОГО ЗАВІТУ

Тема 1. Загальні відомості про Біблію

Назви Біблії. Поділ Святого Письма. Види змісту Святого Письма. Способи пояснення і тлумачення змісту Біблії. Переклади Святого Письма.

Тема 2. Книга Буття

Творення світу духовного і матеріального. Ангельський світ, його особливості. Дні творіння світу. Сутність гріхопадіння і його наслідки. Першоєвангеліє про майбутнього Месію. Перше людиноубивство. Каїніти і сифіти. Праведний Ной. Причини і наслідки потопу. Наукові свідчення про потоп та Ноїв ковчег. Пророцтво Ноя. Розселення людства після потопу. Перші цивілізації після потопу. Вавилонське стовпотворіння. Життя патріархів ізраїльського народу: Авраам, Ісаак, Яків, Йосиф.

Тема 3. Книга Вихід

Народження і виховання Мойсея. Втеча Мойсея в землю Мадіамську. Покликання Мойсея. Кари єгипетські. Встановлення свята Пасхи і її прообразність. Вихід з Єгипту. Чудесний перехід через Червоне море і його прообразне значення. Шлях ізраїльтян до Синаю. Синайське законодавство. Побудова скинії. Прообразне значення скинії. Старозавітне священство.

Тема 4. Книга Левит

Постанови про жертвоприношення. Постанови про священство. Закон про чисте і нечисте. Закон про породілля. Постанова про проказу. Нечистота тілесна. Обряди очищення.

Святість народу Божого. Заборонні постанови в законі про жертви. Релігійно-моральне та цивільне законодавство. Богослужіння і свята ізраїльського народу

Тема 5. Книга Чисел

Перепис ізраїльського народу. Жертва рудої ялівки. Гроби пожадання. Бунт Корея, Дафана, Авірона. Сумніви Мойсея та Аарона. Мідний змії. Пророк Валаам. Другий перепис ізраїльського народу. Розподіл землі між племенами. Наступник Мойсея.

Тема 6. Книга Второзаконня

Заповідь про любов до Бога (6,1-9). Постанова про лжепророків (13 гл.). Доля левитів. Провіщення про Месію (18,18-19). Закон про вбитих невідомими особами та про захоронення злочинців, покараних смертю (21 гл.). Благословення тим, хто сповняє Закон Божий (28 гл.). Звинувачувальна пісня Мойсея (32 гл.). Смерть Мойсея.

Тема 7. Книга Ісуса Навина

Перехід через Йордан. Здобуття Єрихона. Здобуття міста Гай (Ай). Гаваон (Гів'он). Здобуття Ханаану. Розподіл Обіцяної Землі між Ізраїлевими племенами. Жертовник зайорданських племен. Заповіт Ісуса Навина.

Тема 8. Книга Суддів

Період Суддів Ізраїлевих. Історичні особливості періоду суддів. Девора і Варак. Гедеон. Ієффай (Їфтах). Самсон.

Тема 9. Книги Царств

Самуїл, його покликання. Саул – перший Ізраїльський цар. Помазання Давида. Переслідування Давида Саулом. Смерть Саула. Початок царювання Давида. Розквіт Давидового царства. Моральне падіння Давида та його наслідки. Останні дні Давида. Помазання Соломона. Єрусалимський храм. Моральне падіння Соломона та його наслідки. Розподіл єврейського царства. Царство Ізраїльське. Пророк Ілля. Пророк Єлисей. Останні царі Ізраїльські. Кінець Ізраїльського царства. Ассирія. Юдейське царство. Зруйнування Єрусалима.

Тема 10. Книги Ездри і Неемії

Кінець вавилонської неволі. Будівництво другого храму. Діяльність священика Ездри. Діяльність Неемії.

Тема 11. Неканонічні історичні книги Старого Завіту

Друга і Третя книги Ездри. Книга Товита. Книга Юдифі. Книги Маккавейські.

Тема 12. Книга Іова

Основна ідея книги та мета її написання. Пролог. Блаженне життя Іова. Підступність сатани. Початок страждань Іова. Розмови Іова з друзями. Слова праведного Іова. Слова Елиуя. Слова Божі. Епілог. Основні елементи вчення книги Іова. Вчення про ставлення Бога до світу та людини. Вчення про ангелів добрих і злих. Вчення про людину. Вчення про майбутнє Воскресіння і Суд. Прообразність Іова.

Тема 13. Псалтир

Священні письменники. Формування Псалтирі. Надписи псалмів. Богослужбове використання Псалтирі. Поділ псалмів за змістом. Пророчі псалми (Екзегетичний розбір Пс. 2, 8, 21, 39, 44, 68, 108, 109). Повчальні псалми (Екзегетичний розбір Пс. 1, 14, 90, 136). Молитовні псалми (Екзегетичний розбір Пс. 50, 89). Подячно-похвальні псалми (Екзегетичний розбір Пс. 33, 103).

Тема 14. Повчальні книги царя Соломона

Книга Притч Соломонових. Екклесіаст. Книга Пісні Пісень.

Тема 15. Неканонічні повчальні книги Старого Завіту

Книга Премудрості Соломона. Книга Премудрості Ісуса, сина Сирахового.

Тема 16. Загальні відомості про пророків

Загальні відомості про пророків. Значення слова "пророк" у біблійних текстах. Старозавітний профетизм до пророків-письменників. Покликання, види пророчих одкровенень і способи пророчої проповіді. Відмінність істинних пророків і язичницьких віщунів.

Тема 17. Книга пророка Ісаї

Пророцтво про піднесення гори Господньої. Про покликання Ісаї до пророчого служіння. Пророцтво про народження Еммануїла від Діви. Про служіння і якості Еммануїла. Про Паросток від кореня Єссеєвого. Про спраглу пустелю. Про голос волаючого в пустелі. Пісні Отрока Господнього. Про Помазаника Божого та Його Церкву.

Тема 18. Книга пророка Єремії

Покликання Єремії до пророчого служіння. Викриття недбайливий пастирів і лжепророків та передбачення про Пастиря-Володаря з дому Давида. Пророцтво про спасіння і про Новий Завіт.

Особливості книги Плач Єремії.

Тема 19. Книга пророка Єзекиїля

Видіння образу Слави Господньої. Про покликання Єзекиїля до пророчого служіння. Про початок служіння пророка та його обов'язки. Чотири символічні дії, що зображають облогу Єрусалима. Видіння ідолослужіння в Єрусалимському храмі. Притча про дику виноградну лозу. Алегорія невірної дочки Єрусалима. Притча про двох орлів і виноградну лозу. Дві елегії про царів і князів юдейських. Алегорія про двох сестер – Оголу та Оголиву. Притча про киплячий котел і символ мовчання пророка. Видіння оживання сухих кісток і символ двох жезлів. Про освячення жертовника. Видіння зачинених дверей храму.

Тема 20. Книга пророка Даниїла

Особистість, служіння й епоха Даниїла. Сон Навуходоносора. Видіння чотирьох тварин, Ветхого днями і Сина Людського. Одкровення про сімдесят седмиць. Неканонічні місця книги пророка Даниїла. Пісня трьох отроків. Історія Сусанни. Розповідь про Віла, дракона і шестиденне перебування Даниїла у рові з левами.

Тема 21. Книги малих пророків

Книга пророка Осії. Книга пророка Іоїля. Книга пророка Амоса. Книга пророка Авдія. Книга пророка Іони. Книга пророка Михея. Книга пророка Наума. Книга пророка Аввакума. Книга пророка Софонії. Книга пророка Аггея. Книга пророка Захарії. Книга пророка Малахії. Неканонічні книги Старого Завіту: Послання Єремії і Книга пророка Варуха.

ІСАГОГІКА, ЕКЗЕГЕТИКА ТА ГЕРМЕНЕВТИКА НОВОГО ЗАВІТУ

Тема 1. Предмет, структура курсу і завдання

Загальні поняття про книги Священного Писання Нового Завіту. Склад Священного Писання Нового Завіту. Поділ новозавітних книг за змістом. Новозавітні священні письменники. Канон новозавітних книг. Періоди становлення новозавітного канону. Порядок новозавітних книг у каноні. Мова написання книг Нового Завіту.

Тема 2. Євангелісти. Земне життя Ісуса Христа до всенародного служіння Родовід Ісуса Христа. Благовістя про народження Іоана Предтечі. Благовіщення Пречистій Діві Марії. Відвідання Дівою Марією праведної Єлизавети. Різдво Іоана Хрестителя. Різдво Ісуса Христа. Стрітєння Господнє. Поклоніння волхвів. Винищення немовлят у Вифлеємі. Дванадцятилітній Ісус в Єрусалимському храмі. Проповідь Іоана Предтечі. Хрещення Господнє. Спокушання Ісуса Христа в пустині.

Тема 3. Земне служіння Ісуса Христа до Хресних страждань

Ісус Христос в Юдеї від часу спокушання до першої Пасхи. Весілля в Кані Галилейській. Вигнання торгуючих із храму. Розмова з Никодимом. Розмова з самарянкою. Проповідь Ісуса Христа в Назаретській синагозі. Покликання до апостольського служіння Петра, Андрія, Якова та Іоана. Покликання Левія-Матфея. Розмова про піст. Зцілення розслабленого біля Овечої купальні. Обрання дванадцяти Апостолів. Нагірна проповідь Ісуса Христа Ісуса Христа. Воскресіння сина вдови в Наїні. Свідчення Ісуса Христа про Себе і про Іоана Хрестителя перед його учнями. Викриття хули на Святого Духа. Похвала тим, що слухають слово Боже. Вчення притчами про Царство Боже. Зцілення Гадаринських біснуватих. Воскресення дочки Іаїра і зцілення кровоточивої. Повчання Апостолів перед посиленням на проповідь. Смерть Іоана Хрестителя. Насичення п'яти тисяч народу п'ятьма хлібами. Ходіння Ісуса Христа по воді. Розмова Ісуса Христа про Небесний хліб. Зцілення дочки хананеянки. Насичення чотирьох тисяч народу сімома хлібами. Сповідування Петра у Кесарії Филиповій. Преображення Господнє. Зцілення біснуватого лунатика. Останнє перебування Христа в Капернаумі. Його настанови учням. Посилення на проповідь сімдесяти учнів. Притча про милосердного самарянина. Добрий Пастир. Воскресення Лазаря.

Тема 4. Події страсного тижня. Воскресіння та Вознесіння Господнє

Вхід Господній до Єрусалима. Великий Понеділок. Великий Вівторок. Велика Середа. Великий Четвер. Велика П'ятниця. Воскресіння Христове. Явлення Ісуса Христа після воскресіння. Вознесіння Господнє.

Тема 5. Книга Діань святих Апостолів

Священний письменник. Місце, час і мова написання книги. Зміст книги.

Пролог. Події після Вознесіння Господнього. Свято П'ятидесятниці. Перше чудо звершене Апостолами й наслідки чуда. Первісна Христова Церква. Обрання і рукоположення перших дияконів. Архідиякон Стефан. Становище Церкви після мученицької смерті архідиякона Стефана. Христова Церква поза Єрусалимом. Апостол Петро серед язичників. Перша місіонерська подорож ап. Павла. Апостольський Собор. Друга місіонерська подорож ап. Павла. Третя місіонерська подорож ап. Павла. Апостол Павло в ув'язненні. Подорож апостола Павла до Риму.

Тема 6. Соборні послання

Загальні поняття, назва послань. Канонічність послань. Місце Соборних послань у каноні Священного Писання Нового Завіту. **Соборне послання апостола Якова.** Священний письменник. Місце, час і мова написання послання. Характер послання. Мова написання послання. Екзегетичний огляд змісту послання. Вчення про терпіння в бідах і про користь спокуси.

Перше Соборне послання апостола Петра. Священний письменник. Достовірність послання. Місце, час і мова і мета написання книги. Екзегетичний огляд змісту послання. Заклик до істинно християнського життя. Правила християнської поведінки серед язичників. Про покірність владі; поведінку подружжя. Про значення страждань.

Друге Соборне послання апостола Петра. Священний письменник. Достовірність послання. Місце, час і причина написання послання. Екзегетичний огляд змісту послання. Застереження від лжевчителів. Вчення про другий прихід Ісуса Христа.

Перше Соборне послання апостола Іоана Богослова. Священний письменник. Достовірність послання. Місце, час і причина написання послання. Екзегетичний огляд змісту послання. Застереження від лжевчителів. Про різницю між дітьми Божими і дітьми диявола. Заклик до взаємної любові.

Друге і Третє Соборні послання апостола Іоана Богослова. Священний письменник. Достовірність послання. Місце, час і причина написання послання. Екзегетичний огляд змісту II послання. Заклик до жертвовної християнської любові. Застереження від спілкування з еретиками та відступниками. Священний письменник III соборного послання. Достовірність послання. Місце, час і причина написання книги. Екзегетичний огляд змісту послання. Схвалення побожності Гая та засудження антицерковної діяльності Діотрефа.

Соборне послання апостола Юди. Священний письменник. Місце, час і мова написання послання. Характер послання. Мова написання послання. Екзегетичний огляд змісту послання. Застереження від впливу відступників від віри. Доля віровідступників. Заклик до побожного життя.

Тема 7. Апостол Павло і його послання

Навернення і діяльність апостола Павла. Апостольське служіння Павла. Загальні відомості про послання ап. Павла. Канонічність послань. Місце послань у каноні Святого Письма Нового Завіту.

Послання до римлян. Час і місце написання послання. Характер послання. Мова написання послання. Гнів Божий впаде на тих, хто не наслідуює євангельські істини, а найперше на юдеїв. Оправдання через діяльну віру в Ісуса Христа і Його Жертву. Прикладом віри є патріарх Авраам. Зло, вчинене Адамом, ліквідоване Христом. Скорбота ап. Павла над долею Ізраїля.

Послання до коринфян. Перше послання до коринфян. Церква у Коринфі. Місце, час і мова і мета написання послання. Достовірність послання. Застереження від поділу християн на партії. Найвища мудрість – в Євангелії. Проповідники Христового Євангелія і ставлення до них християн. Все зло від гордості. Про судові процеси між християнами. Повчання про шлюб та безшлюбність. Про ідоложертовну їжу. Апостол Павло про свою апостольську гідність. Про одяг жінки в церкві. Про таїнство Євхаристії. Про дари Святого Духа. Про християнську любов. Про мову проповідника. Про воскресіння мертвих.

Друге послання до коринфян. Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Про добрі взаємини між християнами Коринфа та Апостолом. Служіння новозавітне Апостольське та старозавітне Мойсеєве. Подвижництво Апостола. Застереження від спілкування з язичниками. Про підняття до третього неба.

Послання до галатів. Церква в Галатії. Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Викриття християн Галатії у віровідступництві. Ап. Павло про свою апостольську гідність, визнану на Апостольському Соборі. Викриття ап. Павлом ап. Петра в Антіохії. Закон Мойсеїв і благодать Христова. Заклик до збереження християнської волі. Моральні повчання.

Послання до ефесян. Церква в Ефесі. Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Величність християнської надії. Екклезіологія ап. Павла: Христос

– Глава Церкви; Церква – Тіло Христове; Христос – наріжний Камінь Церкви. Ап. Павло – служитель великої тайни Христової. Моральні повчання. Настанови чоловікам та жінкам. Взаємини між батьками та дітьми; між рабами та господарями. Про боротьбу зі злими духами.

Послання апостола Павла до филипійців. Церква у Филипах. Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Апостол про своє становище в Римі. Заклик до непохитності у вірі через наслідування Христа. Застереження від захоплення юдейством. Заклик до християнської досконалості через наслідування його подвигу. Подяка филипійцям за надану поміч.

Послання до колосян. Церква у Колосах. Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Настанови у вірі. Застереження від впливу віровідступників. Моральні повчання. Настанови християнським сімействам.

Перше послання до фесалонікійців (солунян). Церква у Фесалоніках. Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Прославлення Бога за християн Фесалонік. Плідність апостольської проповіді у

Фесалоніках. Настанови християнам. Повчання про воскресіння померлих і перемену живих під час другого приходу Спасителя. **Друге послання до фесалонікійців (солунян).** Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Подяка Богові за утвердження віри і християнської любові серед фесалонікійців. Заклик до непохитності в терпіннях. Повчання про другий прихід Ісуса Христа. Релігійно-моральні настанови. Заклик до молитви за благовісників Церкви. застереження від безчинств.

Послання апостола Павла до Филімона. Місце, час і причина написання послання. Достовірність послання. Похвала Филімону і прохання за Онисима.

Тема 8. Пастирські послання апостола Павла

Пастирські послання апостола Павла і їхнє значення. Адресати пастирських послань. Достовірність послань. Місце, час і причина написання послання.

Перше послання апостола Павла до Тимофія. Тимофій – проповідник і захисник істини перед лжеучителями. Про порядок під час спільних Богослужінь. Про церковний устрій. Про вид і значення пастиря в Церкві. Про появу лжеучителів. Приклад пастиря. Настанови стосовно жінок і чоловіків похилого віку. Пастирські настанови. Про рабів повчання про земне багатство.

Друге послання апостола Павла до Тимофія. Про збереження отриманого вчення. Про передачу вчення учням. Пастирські настанови. Передсмертний заповіт Апостола Тимофію.

Послання апостола Павла до Тита. Настанови про рукоположення на пастирське служіння. Тит – проповідник тверезого вчення про християнську моральність.

Тема 9. Послання апостола Павла до євреїв

Місце, час і причина написання послання. Достовірність та особливість послання. Висота служіння Великого Посередника. Про необхідність Хресної Жертви Ісуса Христа. Заклик до віри. Повчання про суботство. Повчання про силу Слова Божого. Ісус Христос – Вічний Первосвященик. Про незмінність Божих обітниць. Ісус Христос – Первосвященик за чином Мелхиседековим. Сутність Нового Завіту перед Старим. Приклад віри старозавітних патріархів і праведників. Настанови стосовно перенесення страждань за прикладом Ісуса Христа. Заклик до послухності наставникам.

Тема 10. Книга Одкровення ап. Іоана Богослова (Апокаліпсис)

Священний письменник книги та її канонічність. Місце і час написання книги. Видіння подібного до Сина Людського. Послання семи Малоазійським церквам.

Перший етап видінь. Видіння небесного Престолу й Агнця. Зняття печатей із книги.

Другий етап видінь. Попечатання Божих обранців. Явлення семи Ангелів із сурмами. Видіння ангела із розкритою книгою. Явлення двох

свідків. Видіння небесного Храму.

Третій етап видінь. Видіння жони і дракона. Видіння двох звірів. Видіння жнив ізбирання винограду.

Четвертий етап видінь. Видіння ангелів із сімома останніми карами. Видіння блудниці ізвіра. Загибель Вавилона. Видіння Вірного й Істинного на білому коні.

П'ятий етап видінь. Ув'язнення дракона. Тисячолітнє царство. Видіння останнього Суду. Видіння нового Єрусалима.

ДОГМАТИЧНЕ БОГОСЛОВ'Я

Тема 1. Предмет, структура і завдання курсу

Догматичне богослов'я: предмет і завдання. Джерела догматичного знання, знати співвідношення Священного Писання і Священного Передання Предмет і методи догматичного богослов'я. Місце догматичного богослов'я в системі богословських дисциплін і в загальній структурі богословського знання. Принципи формування догматів, відмінність віроповчальних істин від інших видів знання.

Тема 2. Вчення про Бога в Самому собі

Вчення Православної Церкви про Пресвяту Трійцю (богооткровенність догмату про Пресвяту Трійцю), вказівки на троїчність Осіб Божества в Старому та Новому Завітах. Розрізнення Божественних Осіб за Їхніми особистими властивостями. Основні тринітарні ересі та їх специфіка (аріанство, македонізм).

Тема 3. Вчення про створення світу (християнський креаціонізм)

Основні теорії походження світу (пантеїзм, дуалізм, креаціонізм, матеріалізм) та їх характеристика. Історичний характер розповіді Мойсея про створення світу. Християнське розуміння проблеми часу. Вчення про створення Богом світу (суть християнського вчення про походження світу, участь Осіб Пресвятої Трійці в справі творіння). Причина і мета створення світу). Причини й мета створення світу. Порядок творення світу й ієрархія створеного.

Тема 4. Вчення про ангелів (християнська ангелологія)

Поняття про ангелів. Буття створених духів та ангелів. Походження ангелів. Буття ангелів. Кількість і властивості ангелів. Небесна ієрархія; вчення про сім найвищих ангелів. Вчення про ангелів-охоронців окремих осіб та спільнот людей. Моральний стан та блаженство ангелів. Буття та природа злих духів, їх кількість та ступені. Вчення про падіння злих духів. Відношення злих духів до кожної людини та всього людства.

Тема 5. Вчення про людину (православна антропологія)

Суть розповіді Мойсея про походження перших людей. Походження людського роду від Адама й Єви. Боговстановлений спосіб розмноження людей. Суть ті основні відмінності вчень про походження душ людей. Склад природи людини (проблема діхотомічного та тріхотомічного підходів). Вчення про образ і подобу Божу в людині. Призначення людини. Властивості першоствореної людини та промисел Божий про неї. Гріхопадіння прабатьків та його наслідки. Поняття про первородний гріх; дійсність первородного гріха, його все загальність та спосіб розповсюдження.

Тема 6. Вчення про Бога Промислителя світу

Поняття про Промисел Божий; дії та види промислу. Дійсність та

предмети Промислу Божого. Природній та надприродній види промислу Божого про світ. Участь всіх Осіб Пресвятої Тройці у справі промислу про світ. Ангели, як знаряддя промислу Божого про світ.

Тема 7. Вчення про особу Ісуса Христа (православна христологія)

Предвічна рада Пресвятої Тройці про спасіння роду людського. Приготування людського роду до прийняття Викупителя від часів Адама до Авраама. Приготування єврейського народу та язичницького світу до прийняття Викупителя. Ісус Христос – Боголюдина. Вчення про втілення Сина Божого. Історія христологічних суперечок (евіонізм, гностицизм, докетизм, монархіанство, несторіанство, монофізитство, монофелітство).

Вчення про троїчне служіння Ісуса Христа (пророче, первосвященницьке та царське служіння Ісуса Христа).

Тема 8. Вчення про Церкву (православна еклезіологія)

Необхідність Божественної допомоги для отримання плодів викуплення. Вчення Одкровення про благодать, виправдання й освячення. Поняття про Церкву (земну і небесну). Заснування й мета Церкви. Ісус Христос – глава Церкви. Властивості Церкви Христової. Склад земної Церкви; богоустановленість ієрархії. Вшанування святих та їх молитовне заступництво. Вшанування мощів святих угодників Божих. Принципи та засади іконошанування.

Тема 9. Православна сакраментологія. Вчення про спасіння (православна сотеріологія)

Поняття про таїнства. Богоустановленість та кількість таїнств. Вчення про дійсність та дієвість таїнств. Таїнство Хрещення (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Хрещення (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Миропомазання (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Євхаристії (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Покаяння (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Священства (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Шлюбу (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Єлеосвячення (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії).

Тема 10. Вчення про кінцеві долі людства та світу (православна парусія та есхатологія)

Вчення про смерть тілесну й безсмертя душі. Поняття про окремий суд. Молитви Церви за померлих. Невідомість часу другого пришествя пришествя Ісуса Христа. Антихрист і час його пришествя. Друге пришествя Христове. Вчення по всезагальне воскресіння. Загальний суд; його дійсність та спосіб здійснення. Хіліазм: суть, принципи, ідеї. Стан праведників та грішників після страшного суду.

МОРАЛЬНЕ БОГОСЛОВ'Я

Тема 1. Загальні поняття про предмет

Поняття про Моральне богослов'я. Віра і моральність. Зв'язок між Моральним богослов'ям і Догматичним. Зв'язок між Моральним богослов'ям і моральною філософією. Значення і важливість Морального богослов'я.

Тема 2. Умови моральної діяльності. Воля людини

Вчення детерміністів про волю людини. Сутність вчення індетерміністів та його помилковість. Сутність моральної волі. **Моральний закон.** Походження морального закону. Природній моральний закон. Поняття про совість. **Старозавітний одкровенний закон.** Особливості старозавітного одкровенного морального Закону. **Євангельський одкровенний Закон.** Різниця між законами Євангельським та старозавітним. Євангельські заповіді блаженства. Внутрішній зв'язок між заповідями блаженства. Євангельські ради.

Тема 3. Християнська доброчесність

Різниця між християнською і звичайною доброчесністю. **Гріх.** Поняття про гріх. Розвиток гріховних намірів. **Моральна оцінка.** Умови моральної оцінки. Поняття про моральну невизначеність (одіофори). Колізія обов'язків. Земне життя Ісуса Христа – зразок морального удосконалення. Наслідування Христа.

Тема 4. Благодать Божя та її значення у справі морального відродження людини Навернення людини. Моральне життя людини після її навернення. Етапи віку духовного зростання людини. Вчення про обов'язки християнина. Головні види моральних обов'язків та чеснот.

Тема 5. Обов'язки і чесноти християнина у ставленні до Бога

Богошанування та його види. Внутрішнє Богошанування і чесноти, які його виражають. **Віра.** Поняття про віру. Основи віра та умови її укріплення. Гріхи проти віри. **Християнська надія.** Поняття про християнську надію та її властивості. Гріхи проти надії. **Християнська любов.** Поняття про любов до Бога, її відношення до віри і надії. Ознаки істинної любові до Бога. Гріхи проти любові до Бога.

Тема 6. Зовнішнє Богошанування

Молитва, поняття про молитву, її необхідність і значення. Види молитви та її успішність. Зразки молитви. Спільне Богослужіння та його значення. Церковні таїнства та їхнє значення. Повага до храму та його святинь. Вшановування християнських свят та постів. Клятва. Обітниця.

Тема 7. Обов'язки і добродійності християнина щодо самого себе

Любов до самого себе. Формування розуму. Формування волі. Формування почуттів. Піклування про тіло, види піклування. Невинність. Самопожертва і самогубство. Християнське сприйняття багатства, бідності, радості й прикрощів.

Тема 8. Обов'язки та благодійність християнина щодо ближніх

Загальні обов'язки щодо ближніх. Повага до ближніх. Любов до ближніх. Види любові до ближніх.

Тема 9. Особисті обов'язки християнина

Християнин у сім'ї. Моральне значення християнської родини. Шлюб і безшлюбність. Моральні умови шлюбу. Взаємини між подружжям, дітьми та батьками.

Тема 10. Християнин у суспільстві

Обов'язки християнина в його суспільному житті. Християнин, як громадянин держави. Ставлення християнина до державної влади. Любов до Вітчизни і до свого народу. Завершення морального шляху.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Біблія : Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту / пер. Патріарха Філарета (Денисенка). Київ : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. 1416 с.
2. Веніамін Пушкар, митр. Священна біблійна історія. Новий Завіт. Київ : Видавничий відділ УПЦ, 2013. 400 с.
3. Вепрук В., прот. Догматичне богослов'я. Чернівці: Рута, 2000. 405 с.
4. Джирланда А. Ключ до Біблії. Старий Завіт. Львів : Свічадо, 2006. 302 с.
5. Марусяк М. прот. Книга Одкровення апостола Іоана Богослова. Чернівці : Рута, 2008. 176 с.
6. Марусяк М. прот. Моральне богослов'я. Снятин: Прут-Принт, 2004. 142 с.
7. Марусяк М. прот. Послання апостола Павла. Чернівці : Рута, 2007. 492 с.
8. Марусяк М., прот. Біблійна історія Старого Завіту: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. 547 с.
9. Марусяк М., прот. Біблійна історія Старого Завіту: підручник. Ч. 2. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 408 с.
10. Марусяк М., прот. Книга Діянъ святих Апостолів. Ісагогіко-екзегетичний огляд. Чернівці: Рута, 2004. 336 с.
11. Марусяк М., прот. Книги Святого Письма Нового Завіту. Конспект лекцій. Чернівці: Рута, 1999. 60 с.
12. Марусяк М., прот. Соборні послання. Ісагогіко-екзегетичний огляд. Чернівці: Рута, 2005. 168 с.
13. Марусяк М., прот. Четвероєвангеліє. Снятин: Прут Принт, 2001. 390 с.
14. Новосад М., Шкрібляк М. Пророчі книги. Чернівці : Рута, 2001. 280 с.
15. Паренте П. Богослов'я Христа. Львів: Стрім, 1995. 543 с.
16. Енис П. Підручник з богослов'я / Пер. з англ. 2-е вид. Львів : Українська баптистська теологічна семінарія, 2017. 604 с.
17. A theological introduction to the Old Testament / Bruce C. Birch ... [et al.]. – 2nd edition . – Nashville 2005.

Додаткова

18. Бурега В. Історія та богослов'я Католицької Церкви : навчальний посібник. Київ : Видавничий відділ Української Православної Церкви, 2021. 576 с.
19. Возний І. Біблійна археологія. 2-ге вид. доп. і перероб. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. 460 с.
20. Геллей Г. Біблійний довідник. Торонто, 1985. 859 с.

21. Горак Андрій., митр. Проповіді: у 2-х т. Упор. Ярослав Ошудляк. Львів : СПОЛОМ, 2020. 392 с.
22. Костів К. Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів. Торонто : Всесвітня християнська місія, 1982. 408 с.
23. Марусяк М. Проповіді. Івано-Франківськ : Благо, 2022. 500 с.
24. Паренте П. Христологія. Львів: Стрім, 1993. 420 с.
25. Симчич М. Основи християнського виховання дітей. Глибока : Благодатний вогонь, 2015. 160 с.
26. Катрій Ю., свящ. Перлини східних отців. Нью-Йорк : Видавництво ОО Василян, 1968, 315 с.
27. Bellis A. Ogden. Helpmates, Harlots, and Heroes: Women's Stories in the Hebrew Bible. Louisville: Westminster/John Knox Press, 1994.
28. Brenner A., Dijk-Hemmes F. van. Reflections on Theology; Gender. Peeters Publishers, 1994.
29. Brenner A. I Am...: Biblical Women Tell Their Own Stories. Augsburg Fortress, 2004.
30. Clifford A.-M. Introducing Feminist Theology. Orbis, 2001.
31. Day L., Carolyn P., eds. Engaging the Bible in a Gendered World: An Introduction to Feminist Biblical Interpretation. Westminster John Knox, 2006.
32. Βασιλόπουλος, Χρήστος Κ. Οι κατηχήσεις του Κυρίλλου Ιεροσολύμων. Ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση. – Θεσσαλονίκη, 1998.
33. Ιερόθεος, (Μητροπολίτης Ναυπάκτου). Κατήχηση και βάπτισμα των ενηλίκων. Συμβολή στην ποιμαντική διακονία των προσερχομένων στην Ορθόδοξη Εκκλησία: ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ, – Αθήνα 1998.
34. Κογκούλη, Ιωάννη Β. Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική, – Θεσσαλονίκη 1990.
35. Φίλιας Γεώργιος, Παράδοση και εξέλιξη στη λατρεία της Εκκλησίας, Γρηγόρη, – Αθήνα 2006.